

Napredne funkcionalnosti na Postgresql

Napredne funkcionalnosti na bazah

- ▶ Priklop na Sqlite in Postgres preko Pythona in R
- ▶ Namestitev Linuxa, Postgresql
- ▶ Uporabniki, vloge ter dostop
- ▶ Indeksi
- ▶ Transakcije
- ▶ Določanje dostopa
- ▶ Shranjene funkcije
- ▶ Prožilci (Triggerji)
- ▶ Pogledi (View)
- ▶ Ogledali si bomo na RDBMS PostgreSQL

Sqlite in Postgres preko Pythona in R

- ▶ Ogleдали si bomo konkretne primere (mapica viri).
- ▶ Za Postgres potrebujemo bazo, kjer imamo dovolj pravic.

Namestitev Linuxa

- ▶ Virtualizacija: zaganjanje drugega operacijskega sistema (celotnega računalnika) kot programa.
- ▶ Virtualbox - program za virtualizacijo (Oracle).
- ▶ Iz spleta naložimo program Virtualbox.
- ▶ Iz spleta naložimo .iso sliko za namestitev operacijskega sistema Linux Ubuntu Server.
- ▶ Po navodilih nastavimo virtualni računalnik in namestimo Linux.
- ▶ POZOR: za uporabnika nastavimo uporabniško ime ubuntu in dogovorjeno geslo.

Osnovno delo v terminalu

- ▶ Namestili smo Ubuntu Server, ki omogoča samo terminalski dostop.
- ▶ Lahko bi si namestili Ubuntu Desktop, ki ponuja tudi uporabo preko ukazne lupine.
- ▶ V terminal se po zagonu prijavimo kot uporabnik ubuntu.
- ▶ Uporabnik ubuntu je član skupine sudoers in lahko preko ukaza sudo izvaja operacije s pravicami administratorja.
- ▶ Spoznamo se z nekaj osnovnimi ukazi v ukazni lupini bash.

Pomembni ukazi v bash

- ▶ `pwd` - v kateri mapi se nahajamo
- ▶ `ls` - izpis vsebine mape (`ls -l`, `ls -lt`)
- ▶ `cd` - spremeni mapo (`cd podmapa`, `cd ..`, `cd /home/ubuntu`, `cd, ...`)
- ▶ `cp` - kopiranje (`cp datoteka1 datoteka2`, `cp -r pot/do/mape pot/do/cilja`)
- ▶ `mv` - premikanje oz. preimenovanje (`mv datoteka1 datoteka2`, `mv mapa1 pot/do/mape2`)
- ▶ `rm` - briši (`rm datoteka`, `rm -r mapa`)
- ▶ `nano` - preprost tekstovni urejevalnik (`nano pot/do/datoteke.txt`)
- ▶ `sudo` - izvajanje ukazov z administratorskimi pravicami

Namestitev Postgresql

- ▶ Nameščanje na Ubuntu izvajamo preko paketnega sistema in ukaza `apt-get`.

```
sudo apt-get update  
sudo apt-get install postgresql postgresql-contrib
```

- ▶ Ob namestitvi se na sistemu ustvari uporabnik `postgres`, ki je tudi administrator na bazi.
- ▶ Vstop v vlogo (uporabnika) `postgres`:

```
sudo -i -u postgres
```

Program psql

- ▶ Program za priklop na bazo - psql. Priklop na bazo kot uporabnik postgres.

```
psql
```

- ▶ Poln ukaz za priklop (glej tudi man psql).

```
psql -h baza.fmf.uni-lj.si -U student banka
```

- ▶ \q - izhod
- ▶ \h - pomoč glede ukazov v SQL
- ▶ \conninfo - parametri priklopa na bazo
- ▶ \du - pregled vlog na bazi
- ▶ \d - pregled tabel
- ▶ \? - pomoč z izpisom vsah ukazov v psql

Uporabniki na bazi

- ▶ Na bazo se priklopimo z zadostnimi pravicami.
- ▶ Npr. na linuxu pod uporabniškim imenom postgres zaženemo klienta psql.
- ▶ Ustvarjanje uporabnika

```
CREATE USER uporabnisko_ime WITH ENCRYPTED PASSWORD '*****'
```

- ▶ Postgres pozna uporabnike in skupine, ampak jih enovito uporablja preko posplošitve (vloge) - ROLE.
- ▶ Uporabnika definiramo lahko tudi takole:

```
CREATE ROLE ime_vloge WITH LOGIN;
```

- ▶ Vlogam dodeljujemo pravice, vlogo lahko obravnavamo kot uporabnika (če ima pravico WITH LOGIN) ali kot skupino.

Vloge

- ▶ Ustvarjanje vloge:

```
CREATE ROLE ime_vloge;
```

- ▶ Brisanje vloge:

```
DROP ROLE ime_vloge;
```

- ▶ Brisanje neobstoječe vloge vrne napako. Lahko uporabimo tole:

```
DROP ROLE IF EXISTS ime_vloge;
```

Določanje pravic na vloge

- ▶ Ustvarjanje vloge z dodelitvijo pravice prijave:

```
CREATE ROLE demo_role WITH LOGIN;
```

- ▶ Popravek pravice prijave:

```
ALTER ROLE ime_vloge WITH NOLOGIN;
```

Dodelitev pravic na vloge

- ▶ Dodelitev pravice.

```
GRANT tip_pravice ON tabela TO ime_vloge;
```

- ▶ Dodelitev pravice popravljanja.

```
GRANT UPDATE ON tabela TO uporabnik;
```

- ▶ Dodelitev vseh pravic.

```
GRANT ALL ON tabela TO uporabnik;
```

Odvzemanje pravic vlogam

- ▶ Onemogočanje pravic.

```
REVOKE tip_pravice ON tabela FROM ime_vloge;
```

- ▶ Primer: onemogočanje vstavljanja.

```
REVOKE INSERT ON tabela FROM PUBLIC;
```

Vloge kot skupine

- ▶ Ustvarjanje skupine in dodajanje uporabnikov.

```
CREATE ROLE skupina;  
GRANT skupina TO uporabnik1;  
GRANT skupina TO uporabnik2;
```

- ▶ V resnici dajamo lahko “vloge na vloge” - tako kot bi dajali skupine v skupine, uporabnike pa si predstavljamo kot elementarne skupine.
- ▶ Uporabnik v neki skupini se začne obnašati skladno z vlogo, če to vklopimo:

```
SET ROLE skupina;
```

Skupine

- ▶ V osnovno vlogo se vrnemo:

```
RESET ROLE;
```

- ▶ Lahko pa uporabniku posebej nastavimo, da avtomatično podeduje pravice iz skupin.

```
ALTER ROLE uporabnik INHERIT;
```

- ▶ To pomeni: če uporabniku nastavimo lastnost INHERIT, mu ni treba vsakič "skakati" v vloge s pomočjo SET ROLE ampak se pravice iz vseh vlog, v katerih "je" avtomatično upoštevajo.

Sheme

- ▶ Uporabniki in vloge so vidne preko celotnega Postgres RDBMS.
- ▶ S `psql` ali kakim drugim klientom (npr. `pgAdmin 4`) se lahko priklopimo na točno določeno bazo.
- ▶ Sheme so imenski prostori, v katerih živijo tabele in drugi logični objekti (npr. števcji, shranjene funkcije)
- ▶ Uporabljamo jih za lažje določanje pravic na tabelah, boljše logično organizacijo objektov in razreševanje imenskih konfliktov.
- ▶ Vedno obstaja shema `public`.
- ▶ Na tabele se sklicujemo v obliki `ime_sheme.ime_tabele`.

Indeksi

- ▶ Iskanje po splošnem stolpcu v podatkovni bazi zahteva $O(n)$ časa.
- ▶ Če je podatkovni tip stolpca linearno urejena množica lahko nad vrsticami stolpca izgradimo iskalno strukturo, ki omogoča iskanje v $O(1)$ ali $O(\log n)$.
- ▶ Strukturo imenujemo *index*.
- ▶ Primer:

```
CREATE TABLE tabela (  
    id integer,  
    vsebina varchar  
);
```

- ▶ Na stolpcu *id* ustvarimo indeks.

```
CREATE INDEX index1 ON tabela (id);
```

Indeksi

- ▶ Vzdrževanje indeksov zahteva določeno dodatno delo (ob vsakem popravku baze).
- ▶ Odstranjevanje indeksa:

```
DROP INDEX index1;
```

- ▶ Tipi indeksov:
 - ▶ B-tree: linearno urejene množice
 - ▶ Hash: zgoščena tabela. Možno samo iskanje po enakosti.
 - ▶ GiST, SPGiST, GIN, ...
- ▶ Primer:

```
CREATE INDEX name ON table USING hash (column);
```

Indeksi

- ▶ Indekse se lahko naredi za več stolpcev.

```
CREATE INDEX index_name  
ON table_name (column1_name, column2_name);
```

- ▶ Primarni in sekundarni ključi so že indeksirani.
- ▶ Indeksi na izrazih nad stolpci:

```
CREATE INDEX users_lower_email ON users(lower(email));
```

- ▶ Tak indeks omogoča hitro iskanje po pogojih oblike WHERE
lower(email) = ??

Transakcije

- ▶ Lastnosti transakcij - ACID:
 - ▶ Atomarnost: vse operacije v transakciji izvedene ali zavrnjene
 - ▶ Konsistentnost: pred in po transakciji je stanje v bazi konstantno
 - ▶ Izolacija: transakcije so izolirane med seboj in medsebojni vpogled je pregleden.
 - ▶ Trajnostnost: rezultat transakcije je trajno shranjen.
- ▶ Ukazi:
 - ▶ BEGIN ali BEGIN TRANSACTION - začetek transakcije
 - ▶ COMMIT ali END TRANSACTION - konec transakcije, shrani spremembe
 - ▶ ROLLBACK - razveljavi spremembe

Nivo izolacije

► Problemi:

- umazano branje - preberemo "nekomitane" podatke
- neponovljivo branje - v transakciji večkrat beremo iste podatke, a se je nek podatek vmes spremenil.
- fantomsko branje - v transakciji večkrat naredimo isto poizvedbo in zaradi spremembe podatko dobimo več ali manj vrstic

► Nivoji izolacije:

Table 13-1. Standard SQL Transaction Isolation Levels

Isolation Level	Dirty Read	Nonrepeatable Read	Phantom Read
Read uncommitted	Possible	Possible	Possible
Read committed	Not possible	Possible	Possible
Repeatable read	Not possible	Not possible	Possible
Serializable	Not possible	Not possible	Not possible

Nivo izolacije

- ▶ Privzeti nivo je READ COMMITTED.
- ▶ Lahko ga nastavimo:

```
SET TRANSACTION SERIALIZABLE | REPEATABLE READ |  
    READ COMMITTED | READ UNCOMMITTED
```

Shranjene funkcije

- ▶ Na RDBMS lahko napišemo posebne funkcije v različnih programskih jezikih.
- ▶ Prednosti:
 - ▶ Zmanjšanje komunikacije z posatkovno bazo
 - ▶ Izboljšanje učinkovitosti
 - ▶ Souporaba v večih bazah
- ▶ Slabosti:
 - ▶ Počasnejši in težji razvoj programske opreme
 - ▶ Težko razhroščevanje, vodenje verzij
 - ▶ Težja prenosljivost med različnim RDBMS
- ▶ Razen v posebnih primerih se v veliki večini primerov danes izogibamo uporabe shranjenih funkcij.

Definicija funkcij

► Sintaksa:

```
CREATE FUNCTION function_name(p1 type, p2 type)
  RETURNS type AS
BEGIN
  -- koda ...
END;
LANGUAGE language_name;
```


Definicija funkcij - primer

```
CREATE FUNCTION povecaj(n integer) RETURNS type AS
$$
BEGIN
    RETURN n + 1;
END;
$$
LANGUAGE plpgsql;
```

► Uporaba

```
SELECT povecaj(20)
```

Prožilci

- ▶ ang TRIGGER - posebna funkcija, ki je povezana s tabelo.
- ▶ Sproži se ob dogodkih povezanih z operacijami: INSERT, UPDATE, DELETE.
- ▶ Lahko se proži za vsak stavek posebej ali za vsako vrstico posebej.
- ▶ Lahko se proži pred ali po dogodku.

Prožilci - primer

- ▶ Ustvarimo tabelo zaposlenih:


```
CREATE SEQUENCE "stevec_zaposlenih" START 1;  
CREATE TABLE zaposleni (  
    id int DEFAULT nextval('stevec_zaposlenih') NOT NULL,  
    ime varchar(40) NOT NULL,  
    priimek varchar(40) NOT NULL  
);
```

Prožilci - primer

- ▶ Ustvarimo tabelo sprememb:

```
CREATE SEQUENCE "stevec_zaposleni_spremembe" START 1;  
CREATE TABLE zaposleni_spremembe (  
    id int DEFAULT nextval('stevec_zaposleni_spremembe') NOT NULL,  
    zaposleni_id int NOT NULL,  
    priimek varchar(40) NOT NULL,  
    spremenjeno timestamp(6) NOT NULL  
);
```

Prožilci - primer

- ▶ Prožilna funkcija:

```
CREATE OR REPLACE FUNCTION belezi_spremembe()  
  RETURNS trigger AS  
$BODY$  
BEGIN  
  IF NEW.priimek <> OLD.priimek THEN  
    INSERT INTO zaposleni_spremembe(zaposleni_id,priimek,s)   
      VALUES(OLD.id,OLD.priimek,now());  
  END IF;  
  RETURN NEW;  
END;  
$BODY$ LANGUAGE plpgsql;
```

Prožilci - primer

- Povezava funkcije s prožilcem:

```
CREATE TRIGGER zadnje_spremembe  
  BEFORE UPDATE  
  ON zaposleni  
  FOR EACH ROW  
  EXECUTE PROCEDURE belezi_spremembe();
```

```
INSERT INTO zaposleni (ime, priimek) VALUES ('Janez', 'Nova  
INSERT INTO zaposleni (ime, priimek) VALUES ('Metka', 'Lepš  
SELECT * FROM zaposleni;  
UPDATE zaposleni SET priimek = 'Zelenko' WHERE ID = 2;  
SELECT * FROM zaposleni;  
SELECT * FROM zaposleni_spremembe;
```

Pogledi (VIEW)

- ▶ Virtualne tabele kot rezultat poizvedbe, s katerimi lahko delamo tako, kot s pravimi tabelami (poizvedbe, pravice).
- ▶ Pogled lahko predstavlja tabelo, ki določenim uporabnikom bolje predstavi podatke, ki jih pogosto povzamemo iz večih tabel (npr. seštevki transakcij po računih).
- ▶ Uporabnikom lahko dodelimo pravice samo na (izbrane) poglede.
- ▶ Pogledi so definirani kot poizvedbe.

Pogledi (VIEW)

- ▶ Ustvarjanje pogleda:

```
CREATE VIEW ime_pogleda AS poizvedba;
```

- ▶ poizvedba - stavek SELECT
- ▶ Brisanje pogleda:

```
DROP VIEW ime_pogleda;
```